

Kommunstyrelsen

Utbildningsdepartementet
U2024/00585

Remissvar över betänkandet SOU 2024:16 Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna

Sammanfattning

Söderhamns kommun ställer sig positiv till förslaget om yrkesskola. Den blir ytterligare ett verktyg inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna, och med intentionen att arbetsgivare som är i behov av specifik yrkeskompetens ska kunna påverka vilka utbildningar som kommer till stånd. Kommunen ser också positivt på undantaget från antagningsreglerna.

Söderhamns kommun välkomnar möjligheter att öppna upp för att även anta yrkesväxlare till utbildningar med högt söktryck. Frågan är dock om just yrkesskola och lärling är de koncept som passar bäst för en förändring med lägre prioritet för sökande som normalt sett bedöms ha störst behov av en utbildningsinsats? Söderhamns kommun hade hellre sett en mer generell reformering av antagningsreglerna, som möjliggjort för yrkesväxlare att ta del av hela utbudet.

Det nya förslaget innebär ett generellt treårigt grundanslag, som bygger på antal medborgare över 17 år (med årliga avrop), samt en möjlighet att årligen söka tilläggsanslag på toppen om grundanslaget inte räcker för den planerade utbildningsvolymen. Söderhamns kommun ser mycket positivt på en mer långsiktig hantering, på tre år. Det är också positivt att många låsta potter föreslås försvinna, där pengar inte varit flyttbara vid förändring av söktryck mm.

Kommunen vill dock poängtera att förändringarna i utredningen inte får försämra finansieringen av yrkesutbildning i kommuner som har stor arbetslöshet och låg utbildningsnivå.

Inledning

Söderhamns kommun är medlem i Hälsinglands Utbildningsförbund, som är ett kommunalförbund som bedriver gymnasie- och vuxenutbildningar för kommunens räkning. Yttrandet är sammanställt av Karl Blomqvist, kommunjurist vid Söderhamns kommun i samarbete med Marie Olofsson,

verksamhetschef för vuxenutbildningen på Hälsinglands Utbildningsförbund. Flertalet av synpunkterna som framförs i remissvaret ges därför från förbundets perspektiv. Söderhamns kommun instämmer i förbundets synpunkter.

För- och nackdelar med den föreslagna Yrkesskolan

För Hälsinglands utbildningsförbund är signalerna från arbetsgivarna redan det viktigaste underlaget när Komvux yrkesutbildningar utformas. Förbundet tillhandahåller 40 olika yrkesutbildningar inom komvux, och är därmed redan idag en stark utbildningsanordnare vad gäller yrkesvux.

Det finns idag tre olika koncept för yrkesutbildningar på gymnasial nivå; Komvux yrkesutbildningar, arbetsmarknadsutbildningar, folkhögskolans utbildningar, och nu kommer förslaget om yrkesskola. Det är redan idag svårt för de som söker efter en utbildning att överblicka utbudet och hitta rätt. Flera arrangörer signalerar också att det är svårt att fylla utbildningsplatserna, eftersom de inte får tillräckligt många sökande.

Sammantaget ställer sig förbundet dock positivt till förslaget om yrkesskola. Den blir ytterligare ett verktyg inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna, och med intentionen att arbetsgivare som är i behov av specifik yrkeskompetens ska kunna påverka vilka utbildningar som kommer till stånd. Förbundet ser också positivt på undantaget från antagningsreglerna

Från ansökan till antagning i Komvux

Idag finns begränsningar i möjligheterna att yrkesväxla för den som redan har en gymnasial utbildning. De är idag inte prioriterade i antagningsreglerna till Komvux. Vid urval ska företräde, i den ordning som anges nedan, ges till den sökande som har störst behov av utbildning på grund av att den sökande

1. önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan
2. inte har uppnått kraven för en gymnasieexamen eller genomgått någon utbildning som motsvarar utbildning i gymnasieskolan
3. är eller riskerar att bli arbetslösa,
4. behöver utbildningen för pågående yrkesverksamhet
5. behöver utbildningen för planerat yrkesval.

(enligt 20 kapitlet 2, 19–19 b och 22–23 §§ skollagen och 3 kapitlet 7 § förordningen om vuxenutbildning).

När antalet utbildningsplatser är begränsade går platserna till prioriteringsgrupperna 1 och 2, vilket gör att den som önskar yrkesväxla nekas utbildningsplats. Ur arbetsgivarperspektiv kan det innebära att många lämpliga framtida medarbetare aldrig får chansen att utbilda sig för branscher och yrken med kompetensbrist.

Datum
2024-05-16

Diarienummer
KS 2024-00125

Utredningen gör avsteg från antagningsreglerna ovan för tre olika utbildningsformer; den nya yrkesskolan, den reformerade lärlingsutbildningen, samt vid särskilda utbildningar i samband med större företagsetablering e d.

Förbundet välkomnar möjligheter att öppna upp för att även anta yrkesväxlare till utbildningar med högt söktryck. Frågan är dock om just yrkesskola och lärling är de koncept som passar bäst för en förändring med lägre prioritet för sökande som normalt sett bedöms ha störst behov av en utbildningsinsats? Hälsinglands Utbildningsförbund hade hellre sett en mer generell reformering av antagningsreglerna, som möjliggjort för yrkesväxlare att ta del av hela utbudet.

Utredningen föreslår också att antagning, när det är relevant, ska ske till en hel sammanhållen yrkesutbildning, inte till varje ingående kurs separat. Förbundet bedömer att det är bra, men så gör förbundet i praktiken redan idag.

Ett mer långsiktigt och flexibelt statsbidrag för yrkesutbildningar inom Komvux

Utredningen föreslår att en ny förordning om statsbidrag för yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Förordningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025 och tillämpas för första gången inför statsbidragsåret 2026.

Förbundet upplever nuvarande statsbidragssystem inom kommunal yrkesvux som arbetsintensivt och kortsiktigt. Kommunerna/förbunden gör årliga ansökningar inom flera olika potter. Det saknas flexibilitet att flytta bidrag mellan pottorna när arbetsgivarnas kompetensbehov förändras eller när söktrycket ändras. Fördelen med nuvarande system är att statsbidragen går till kommuner/förbund med hög produktion av yrkesutbildning, samt att dyrare/mer komplicerade utbildningskoncept genererar mer statsbidrag.

Det nya förslaget innebär ett generellt treårigt grundanslag, som bygger på antal medborgare över 17 år (med årliga avrop), samt en möjlighet att årligen söka tilläggsanslag på toppen om grundanslaget inte räcker för den planerade utbildningsvolymen.

Förbundet ser mycket positivt på en mer långsiktig hantering, på tre år. Det är också positivt att många låsta potter föreslås försvinna, där pengar inte varit flyttbara vid förändring av söktryck mm.

I det nya förslaget om grundbidrag per medborgare tas dock ingen hänsyn till behovet av vuxenutbildning i respektive kommun. I Hälsingekommunerna, med högre andel arbetssökande och med lägre utbildningsnivå, är behovet av komvux yrkesutbildningar större än i många andra kommuner. Risken är att kommuner med större behov av vuxenutbildning behöver söka det ettåriga tilläggsbidraget. Därmed tappas den långsiktighet gällande finansieringen som utredaren föreslår. Det uppstår också en orättvisa mellan kommuner där de med stora behov får en sämre framförhållning än de kommuner som har mindre behov av vuxenutbildning. Det finns också en risk att kommuner med många medborgare

Datum
2024-05-16

Diarienummer
KS 2024-00125

låg arbetslöshet mm får mer bidrag än de har behov av. Hur långt det ettåriga tilläggsanslaget räcker är också oklart.

I det befintliga systemet ställs bara krav på medfinansiering av statsbidrag i potten yrkvux (en av fem potter). I det nya förslaget ska hela det treåriga generella bidraget medfinansieras med 30 %. Hur kommer detta sammantaget att slå för kommuner/kommunalförbund som i likhet med Hälsinglands Utbildningsförbund arrangerar många dyra yrkesutbildningar, exempelvis yrkesförare (som idag är 100 % statsbidragsfinansierade)? På riksnivå utgör potten yrkvux idag 73 % av årsstudieplatserna och utredaren gör en matematisk beräkning med bibehållen nivå på statsbidraget att det utökade medfinansieringskravet inte kommer att belasta kommunkollektivet. Hälsinglands utbildningsförbund har de senaste åren haft en stor del lärlingsutbildning och kombinationsutbildningar vilka inte har krävt kommunal medfinansiering. Potten yrkvux står inom förbundet endast för ca 35 % av årsstudieplatserna. Kravet på medfinansiering för alla vuxenutbildningar skulle kraftigt öka kostnaderna för förbundet. För 2024 med beräknad genomförd utbildning likt senaste åren skulle kostnaden för medfinansiering öka från 3,5 mkr till över 8 mkr.

Utredningen föreslår samtidigt en uppräknig av dagens statsbidragsnivåer med 20 procent. Statsbidragsnivåerna ska även löpande räknas upp i enlighet med skolindex. Det är flera förutsättningar som är oklara. Kommer t ex satsning på en ny yrkesskola respektive sökbart anslag för utbildningsåtgärder i samband med företagsetablering/-expansion/- nedläggning att finansieras separat, eller ta av utrymmet?

Förbundet vill poängtera att förändringarna i utredningen inte får försämra finansieringen av yrkesutbildning i kommuner som har stor arbetslöshet och låg utbildningsnivå.

En reformerad lärlingsutbildning för vuxna

En reformerad lärlingsutbildning är tänkt att göra konceptet mer attraktivt för både arbetsgivare och elever. Förslaget öppnar upp för yrkesväxlare och öppnar upp för arbetsgivarna att välja elever.

Vid antagning föreslås lärlingsutbildning i komvux undantas från bestämmelserna om prioritering i skollagen. I stället ska urvalsreglerna utformas med utgångspunkt i arbetslivets behov, och välja den sökande som har bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Vid urvalet till lärlingsutbildning bör företräde ges, i den ordning som anges nedan, till den sökande som har bäst förutsättningar på grund av att den sökande:

1. arbetar eller nyligen arbetat inom det yrkesområde den sökta utbildningen avser,
2. arbetar eller nyligen arbetat inom ett annat yrkesområde, eller
3. har en slutförd gymnasial utbildning.

Arbetsgivare ska också själva kunna välja lärlingar om de samtidigt erbjuder lärlingsanställningar. I de fallen behövs inga urvalskriterier alls. En positiv konsekvens skulle kunna bli att arbetsgivarna blir mer angelägna om att ta emot lärlingar.

En reformering av lärlingsutbildningen enligt ovan minskar samtidigt möjligheterna för de som står längst ifrån arbete att bli antagen som lärling.

Förbundet ser positivt på en uppluckring av det idag hårt styrda kravet på minst 70 % av utbildningen som arbetsplatsförlagt lärande i arbete.

Bättre förutsättningar att snabbt möta nya stora utbildningsbehov
Utredningen föreslår en extra möjlighet till yrkesutbildning i samband med stora företagsetableringar och expansioner av företag, liksom vid nedläggningar av stora arbetsplatser. Då ska det finnas möjlighet att söka extra medel via Skolverket, efter beslut av regeringen. För dessa utbildningsinsatser krävs ingen medfinansiering.

Även denna utbildningsform föreslås, vid antagningen, få undantag från prioriteringsordningen av sökande med störst behov. I stället, liksom för den reformerade lärlingsutbildningen, prioriteras den sökande som har bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen på grund av att den sökande

1. arbetar eller nyligen arbetat inom det yrkesområde den sökta utbildningen avser,
2. arbetar eller nyligen arbetat inom ett annat yrkesområde, eller
3. har en slutförd gymnasial utbildning.

Förutsatt att konceptet inte finansieras ur befintligt utrymme, statsbidrag för yrkesutbildningar, så ser Förbundet konceptet som ett värdefullt tillskott. Förbundet vill dock i sammanhanget påminna om vikten av utrymme och finansiering för yrkesutbildning i kommuner som redan idag har stor befintlig arbetslöshet och låg utbildningsnivå.

Elevers tillgång till stöd i komvux

Utredningen pekar på att många elever inom komvux idag har stora och varierande stödbehov, och därmed olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Förbundet håller med om den bilden.

Utredningen sätter ljus på behoven av stödinsatser och föreslår i flera fall fortsatt utredning. Förbundet ser det som positivt.

Konkret föreslår utredningen bestämmelser om kartläggning och dokumentation av stödbehov, och extra anpassningar. Förslaget ligger i linje med den utveckling som pågår inom förbundet.

Utredningen förslår även att lärare inom vuxenutbildning ska ha tillgång till, eller möjlighet till samråd med, personal med specialpedagogisk kompetens i sådan omfattning att elevens behov av extra anpassningar kan tillgodoses.

Förbundet ser positivt på en ambition om tillgång till specialpedagogisk

kompetens. Ett par lärcentra inom förbundet har anställt specialpedagog, men det är en resursfråga om förbundet skulle klara av att tillhandahålla specialpedagog i nivå med ambitionen i utredningen.

Underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning

Utredningen har kommit fram till att det saknas aktuell kunskap om studiesituationen och tillgången till komvux för vuxna med funktionsnedsättning. I betänkandet föreslås dels en kvalitetsgranskning av studiesituationen för elever med funktionsnedsättning som studerar inom komvux, dels en kartläggning av tillgången till komvux för vuxna med funktionsnedsättning som är i behov av att studera inom skolformen.

För att öka möjligheterna till kompetensutveckling inom området föreslår utredningen att Skolverket och SPSM (Specialpedagogiska Skolmyndigheten) ska få till uppdrag att ta fram insatser och stödmaterial om funktionsnedsättningar hos elever inom komvux.

Förbundet ser positivt på utredningens förslag.

Underlättande av övergångar till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning

Utredningen har kommit fram till att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada stöter på svårigheter att finansiera sina studier på komvux som anpassad utbildning inom ramen för nuvarande regelverk för socialförsäkring, studiemedel, arbetsmarknad och socialtjänst. Det är svårt för målgruppen att kombinera ersättningar från exempelvis Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommuner med studier inom anpassad utbildning, vilket enligt utredningen leder till att många avstår från att studera. Betänkandet föreslår att regeringen tillsätter en ny utredning, specifikt inom finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning. Förbundet ser positivt på förslaget. Finansieringen av studierna är för övrigt ofta en begränsande faktor även för andra målgrupper inom Komvux.

Prövning inom komvux och gymnasieskolan

Utredningen beskriver dagens regelverk för prövning som för långtgående. Prövning innebär att enskilda elever har rätt att pröva sina kunskaper utan att delta i undervisningen. Det har dock kommit att användas i så stor omfattning att det blivit svårt att säkerställa rätt betyg. I betänkandet lämnas därför flera förslag till begränsningar av prövningsrätten. Förbundet bedömer att det är bra.

Konkreta förslag:

- Avgiften för prövning föreslås höjas från 500 kr (som gällt under många år) till 1000 kr.
- Prövning ska i första hand ske i hemkommunen, eller inom det primära samverkansområdet.

- En individ ska kunna genomföra högst två prövningar på samma nivå, inom samma ämne, under en sexmånadersperiod.
- Samtidigt föreslås att rektor ska kunna ge en elev betyget E utan att eleven genomgått en regelrätt prövning, om eleven i samband med validering bedömts uppnå kriterierna för betyg E i en kurs.

Förbundet ser positivt på förslagen.

Uppföljning och utvärdering av förslagen

Betänkandet innehåller flera reformer som kan komma att innebära omfattande förändringar för den gymnasiala yrkesutbildningen för vuxna. Utredningen föreslår därmed också att det under åren 2025-28 tillsätts en delegation för att säkerställa att de beslutade förslagen implementeras, följs upp, utvärderas, så de bidrar till en förbättrad kompetensförsörjning. Delegationen föreslås också vara ett rådgivande organ till regeringen i frågor om yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna.

Förbundet ser positivt på att de beslutade förslagen följs och utvärderas – och vid behov kan justeras. Ett medskick är att det samtidigt inte får innebära ytterligare administrativt tryck på verksamheterna.

På kommunstyrelsens vägnar

John-Erik Jansson
Kommunstyrelsens ordförande

Undertecknat av följande personer

JOHN-ERIK JANSSON

E-Legitimation:

BankID Mobile

Datum:

2024-05-16 14:13:14

Transaktionsidentitet:

B61CF43326E7D662B3E2D48FF46BC28FF83DFE624A

Underskriftstjänst:

Visma Underskriftstjänst

© Visma